

egy-egy néprege lappang. Ilyenek Pestmegyében *Sárkány-rúgás*, gödrös legelő és szántóföld Péczel mellett. *Sárkány-ingások*, meredek hegyoldal Pilis határában. *Öreg-Sárkány-fark*, dűlő Tura birtokában. *Sárkány-heverés*, határrész Dömsödön. *Sárkány-tó*, Dusnok határában; ha ló vesz bele, azt mondják, a sárkány húzta be. *Öreg-Sárkány*, völgy és erdő-rész Csákerény mellett Székes-Fejériben. *Sárkány-tető*, Szék mellett Dobokában. *Sárkány-járás*, Zalában, Tornafölde falu várdombjáról a Kerka vizéig lenyúló hosszú széles árok. A szép Jolánnak ott vetett lest a sárkány és vonta be a Kerka vizébe.

Horvátország czímerében futó nyest van, valamint a pénzekben is, melyeket Árpádházból származott királyaink Szlavónia részére verettek.

Mikor I. Endre királyunk Székes-Fejérvárrott öcsesével, Bélával együtt mulatott, a torna-játék alkalmával egy megvadult mén egyenest a herceg kis fia felé rohant; az azonban fölkapott a szilaj állat hátára, megfékezte és nagy kör befutása után hozta vissza a megjuhászodott lovat. A nép Szögnek nevezte azt el, az lett a fiatal herceg kedves harci ménje, melyet a hadak tiszteletből megsüvegeltek, csak úgy, mint utóbb Szent-László király lovát, amelynek lába, patkója sok nyomát mutogatja a nép országázerre.

Géza királyi herceget Vácz erdeiben csodaszarvas, a nyakában aranylánczos keresztrel vezette öcsese, László hadaihoz, midőn bujdosásában soká hasztalan kereste a helyes utat; hálából utóbb templomot épített a helyen, amely régi templomnak utóda ott Váczon a mai Hét-kápolna.

László vezérnek pedig nemsokára ezután fehér eyet jósolta meg a mogyoródi diadalt 1074-ben azzal, hogy a lándzsája nyelén végig a keblébe futott. Midőn ugyanis vezéri szemlét tartott esatakezés serege élvonalá fölött, megütött lándzsájával egy bokrot s onnan ugrott elő a játszi evet s a megjelenését mindenki kedvező előjelül vette. A hadi zsákmányból épült Mogyoród temploma.

Géza király koronázása után történt, hogy a király öcsesével, Lászlóval Vácz közelében tanácskozott, hová építsenek templomot a Szent-Szűz tiszteletére és akkor egy

szarvas jelent meg nekik, az agancsai között égő gyertyákkal és futni kezdett előlük az erdő felé s midőn a vitézek rányilaztak, a Dunába vetette magát, — úgy tudja a „Bécsi képes Krónika“.

Both Benedeket Kálmán király öcsese, Almos üldözésére küldötte. A túlendelmes királyi szolga a vak Almos herceget a dömösi apátsági templomnak még az oltárkövéről is el akarta hurcolni, de a szerzetesek elűzték a kegyetlen és kegyetlen Both Benedeket s Pilis erdejében érte őt el Isten büntetése; midőn ott menekült s gyors lováról lebu-kott, saját vadászebei szakgatták őt szét.

Monda szerint 1241. április 12-én a mohi pusztán ütött magyar tábor sátrait a tatárok galambokkal gyujtották föl; üszköt kötöttek azok lábaira és úgy bocsátották a kiéhezett szárnyasokat éjnek idején a Sajón túlra. Körmözbányát ellenben pávák mentették meg a tatárdulástól, mert az éjjel betörni készülő ellenség jövetelét lármájokkal hírül adták az őrségnek. Ezért sok ideig voltak ott a polgárok hálával a pávák iránt, mivelhogy megismételték azok a római kapitolumi ludak szereplését.

De a Dunán túlt lovak árulták el. Amint beállott a tél, akkor a Duna jege biztosságát nem ismerő tatárok a folyón túl őrködő magyarságnak csalókatul lovakat kötöttek ki az innenső parton és midőn a cselet nem sejtő magyarok azokért átjöttek és átvezették, a mongolok is rámerészkedtek a jégre s ellenálhatatlanul robogtak keresztül a tőlük eddig még mentes országrész pusztítására.

Galamboskőnek nevezik Abauj-Torna vármegyében a hegyet Görgő falu mellett. A hagyomány szerint IV. Béla a tatárok elől menekültében az éhségtől azontájt egészen elalélt, de két vitéze friss galambtojásokat szedett a hegyoldali erdőben, megsütötte és a királyt fölűdítette. A tatárfutás után Béla király kastélyt épített ott, 1253-ban villa nostra Gurgen-nek emlegette levelében, a fölötte álló hegy-orom pedig Galamboskő nevet öltött.

Hanusz István.

(Vége következik.)

mert itt a hóvíztól puhává vált földben könnyen megleli a táplálékát. Abban az irányban, ahol az öreg eltűnt, egy őz kezd riadozni, bizonyosan az ellen az erős dohányfüst ellen tiltakozik olyan erősen, amivel az öreg szagosítja be a környéket maga körül.

Bent a bokrok között egy fekete rigó gyújtott rá esti dalára; nem tudom eléggé csodálni művészetét, melylyel egészen leköti figyelmemet. Nem sok biztatás kell a többinek sem, gyönyörűséges nótájuktól szinte zeng az egész vágás.

De nem sokáig tart e hangverseny, egyszerre mintha megijedtek volna attól a zajtól, melylyel fölverték az erdő csendjét, mindnyájan elhallgatnak. Az erdő dalosai befejezték esti imájokat.

Egy kis száraz levél himbálódzik előttem egy pókhálószálon s olykor hozzáütődik egy-egy ághoz, ez a piczi nesz az csak, amit magam körül hallok. E csendben messziről egy ismerős hang üti meg fülemet: czpsz, czpsz, kro, kro. Puskámat készen tartva várom e hang adóját, a hosszú-csőrűt, mely denevérszerű repüléssel közeledik felém a fák fölött. Lövésemre kő gyanánt bukik lábaim elé a kedves madár s én örömmel veszem föl áldozatomat, az első szalonkám.

A dörrenésre ijedten rebben ki az ágak közül egy néhány fölriadt madár, sokáig hallom még lármájokat a bokrok közül, amint egymásnak felelgetnek. Belátva, hogy semmi komolyabb veszély nem fenyegeti őket, lassankint elhallgatnak, miközben csendes, virágillatos tavaszi éj borul a vágás rügyező bokrai fölét.

Egy lap a vadásznaplómból.

A hó apró pelyhekben kezd szállingózni. Az első, a kedves első hó! Ereimben végigfut valami s pezsgésbe hozza minden csepp véretem. Tekintetem a többi fegyver közt függő kedvenczemre esik, vajjon mit szól ő? Menjünk-e, avagy tőrjük tovább is a kiállhatatlan, a fojtóvá lett szobalevegőt? Mintha mosolyogva igent bólintana a kis Mauser s odalépek hozzá, hogy megsimogassam hideg, merev testét, melynek nyomában már oly sokszor járt a halál angyala. Kezem nem bír tőle többé megválni, szinte odatapad s egyszer csak azt veszem észre, hogy a kis hamis már vállamon függ s nem a fogason.

A hó ekközben hull, egyre hull, mindig sűrűbben, mindig nagyobb pelyhekben. Most már nincs hatalom, mely visszatarthatna; érzem, hogy mennem kell, mert különben megfojtana a szoba levegője! De ki legyen a társam? Ki vállalkozik ily időben 2—3 órai kocsisásra? — Hopp, megvan! Egy fiatal Nimród, ki a közeli városban szedegeti magába a sok tudományt, akadt meg a gondolatom. — Hátha ő velem tart, próbáljuk meg.

Bravó, kedves Öcsém — üdvözlém a nemsokára betoppanó vadásztársat, — tudtam, hogy eljön s most már ha úgy tetszik, indulhatunk is!

Az imént érkező fiatal úr már nem kezdő vadász, séréttel — mint erről a minap egy nyúl vadászon meggyőződtem — igen jól ló, de az exprest is elég jól kezeli — álmában. Nem csoda, hisz ereiben vadászvér lüktet s jaj annak a vadnak, amelyet a balsors szeme elé hoz! — Annak jobb lett volna egyáltalán nem születni.

A mammut.

Az ősvilági állatok közül a mammut alakja domborodik ki a legtisztábban. A sz.-pétervári akadémia emlékiratai nyomán Dr. Szabó azt mondja, hogy: „1799-ben egy halász a Jeges-tenger partján, a Léna torkolatánál, a jégtömegek között egy idomtalan darabot vett észre, amelyről nem tudta, hogy mit tartson. Egy évvel később a tárgy jobban kibontakozott, de még nem ismerte fel. A következő nyár végén az állat egyik oldala kiszabadult, valamint egyik agyara is. Csak az ötödik évben történt, hogy a rendesen több jég olvadván el, az állat levált a jégtömegről s a homokpartra zuhant. 1804 márcziusában a halász mind a két agyart elvitte s eladta 50 rubelért. Ez időben az állatot lerajzolták s Cuvier is kapott egy példányt. Csak két évvel később és a feltalálás után hét évre történt, hogy Adams a helyszínére ment. Az állat már nagyon meg volt esonkítva. A szomszédságban levő jakutok a húsát leszaggatták s az ebeknek adták és a vadállatok is hozzáláttak; de a vész még megvolt, az egyik első lába kivételével. A fejét összezugorodott bőr fődte; az egyik jól megtartott állapotban levő fil szőrrel volt benöve. A velőt még a koponyában, de összeszáradva találta. A nyakon hosszú sörény, valamint a bőrön általában fekete szőr és vereses gyapjú volt. Ami még ekkor együtt volt az állattól, oly súlyos volt, hogy tíz ember alig bírta tovább vinni. Vagy 30 fontot nyomott a szőr, melyet a húsból lakmározó fehér medvék a sáros földbe tapostak. Az állat him, agyara 9 lábnaál hosszabb; a feje agyarak nélkül 4 mázsánál többet nyomott. Sikerült az agyarakat is visszavásárolni; a becses geológiai emléket a császár 8000 rubelért a sz.-pétervári muzeum számára megvette. Mindazonáltal nem a Léna torkolatánál talált mammut volt az első nyom, mely a „periode de mammoth“-féle geológiai korról tesz tanúbizonyságot, mert már 1696-ban is egy teljes és ép ily mammut-csontvázra akadtak az Unstrutt völgyében, melyet egy természettudós ősvilági elefántnak ismert fel. Az 1700. évben pedig Würtembergben (Canstadt mellett) egy katona egy hegyoldalban néhány

csontot fedezett fel s erről jelentést téve, a herceg parancsából azon a helyen ásatás történt, midőn is egy egész elefánt-temetőt fedeztek fel, hol összesen 60 óriási agyart találtak számtalan csontok tömegében. A csontokat nem tudván megbecsülni, elhányták, a pompás agyarakat pedig az udvari gyógyszerterába szállították, hol nem tudtak velük okosabbat tenni, mint belőlük úgynevezett csontszenet készíteni. 1816-ban, kevéssel Frigyes király halála előtt újból ásatások történtek, mely alkalommal első nap 24, második nap 13 ily agyart találtak, melyeknek nagy része a stuttgarti természettud. gyűjteményben még ma is szemlélhető, a többi csontok azonban ez alkalommal is elkallódtak. Mindazonáltal legjelentékenyebb az a roppant mennyiségű mammutcsontmaradvány, amely Szibériában található, oly anynyira, hogy ott az agyarak tökéletesen kereskedelmi cikket képeznek, — ugyanis mindazon elefántcsont, mely nagyobb darabokban részben lemezekké, részben pedig művészi faragványokká dolgoztatik fel, nem egyéb, mint a föld gyomrából nyert ősvilági mammut-agyar, mert a jelen időben nincs oly élő elefánt, melynek agyarából 7 hüvely átméretű faragványokat lehetne készíteni, mint az nagyobb városokban található. Főleg a folyók meredek partjaiban, ha ezek a víz által alul kivájtak és a nyári langyos időben a fagytól kienegedve leomlanak, találhatók nagy számmal ezen ősvilági állat maradványai. 1692-ben bizonyos hollandiai származású Isbran Ides utazott Szibérián keresztül követségben Chinába, mely utazását következőleg írja le: „Utazásom alatt egy egyén volt környezetemben, ki évenként kirándulni szokott elefánt-agyarak keresésére; ez beszélt, hogy egy ízben legényével a kutatásra indulva, egy folyó leomlott partjában egy ily ősvilági mammut kiálló fejére talált. Midőn az állat fejét felbontozták, a húst nagy részben már rothadtnak találták s csak nagy erőfeszítéssel voltak képesek az agyarakat az állkapocsból kitörni; a nyakban még verék találtak. Az állat lába oly vastag volt, mint egy emberi derék. Erről az állatról — írja — itt különféle vélemény van elterjedve; a vad jakutok és Tunguzok abban a babonában hisznek, hogy ezek az állatok, bármily keményre legyen is fagyva télen át a föld benne ide és tova járkálnak; állítják, hogy többször látták

Elég az hozzá, hogy sötét este lett, mire elértük a kis vadásztanyát s cserkészésről már szó sem lehetett, hanem főztük a theát, meg a reggelre szóló terveket.

Az egész éjjel dühöngő szél virradatkor elcsendesedett és én a sziklaoldalon vezető cserkészítőn formáltam botosaimmal szebbnél-szebb nyomokat a friss havon a

katlan aljában levő állásig; míg C... öcsémet a csatorna fölé — mely igen jó váltó — állítottam fel s azután intézkedtem az ú. n. katlanhajtás megkezdése felől. Az erdő teljesen néma; a görgő kavicstörmeléket még csak egy nyúl sem háborgatja. Kettőnkön s az egy szál hajtón — ki különben a szobalányi teendőket végzi a kis lakban — no meg a lövéseiről és roppant csizmáiról híres erdőőrön kívül egy élő lény sincs a közelben. A hó pedig egyre hull, eltakarva e földi züllés törmelékeit, az egész pihenni készülő természetet. Egyszerre megszólal a hajtó füttye; csakhamar kiszökik a hajtásból tölem mintegy 100—120 lépésre két kecses őz. Első lövésemre óriási ug-

rással feleltek s már-már eltűntek szemem elől, midőn újra, megszólal a Mauser s a formás bak vállapon találva, holtan rogy az érintetlen fehér ravatalra!... A hó vakító fehérsége összevegyült a kiömlő vér pirosságával...

Röviddel lövéseim után a parton álló C... is életjelt ad magáról s megszólaltatja kétszer egymásután a kezében levő veszedelmes szerszámot. — Hohó! gondolám, az express éles recscsenését hallva, az én öcsükem bizonyára valami vadkannal, vagy pláne az esztergomi tigrissel vesződik s nehogy veszélynek tegyen ki az én edzett vadásztársam jól gondozott, ép bőrét, meg a ragyogóra törült ezvikerét, egész erővel siettem fel a partra, ahol az én C... öcsém sziklaszilárdon áll s bőre is még teljesen ép! Hát semmi baja sincs? Mire lőtt? — Nyúlra s golyóval? — Igen, mert nem akartam, hogy soká kinlódjék! — Ahá! Ugy látszik, az én kedves öcsém valamelyik állatvédőegyesület tagja s innen e mélabús hangulat; csak az a kár, hogy golyója, mely a kinlódást volthivatva megrövidíteni, egy épenséggel nem kinlódó sziklát repesztett szét!

A nyúl azonban vértett, még pedig erősen vértett; csak azt nem tudtam, fején-e, lábán-e? Pedig hát ez — tetszik tudni — nagy különbség! — No de mindegy; rászánom magamat s megszerzem a második alapvizsga előtt álló úrnak a nyulat, ha mindjárt a botosaimat kell is keresés közben összeszaggatnom.

A munka első fele — t. i. míg az erdőőr rá nem ijesztett a remegő hősre, csak könnyű volt, mert a friss havon öröm volt nézni az elvágódó C... vadászt, — pardon! öröm volt követni a sebesültet. Végre egy sürü szederindabozótban megpillantom az én szerencsétlen sebesültemet,

midőn az állat ide s tova ment, ilyenkor a föld alattuk megmozdult és beomolván, mélységek támadtak; azt vélik továbbá, hogyha az állat oly magasra jó, hogy a lég érinti, azonnal elhal és ezt tartják okának, hogy sokszor a vizek meredek partjainál ha előbukkannak, élettelenül találatnak. Ellenben az itt lakó oroszok azon véleményben vannak, miszerint a mammut épen oly állat volt, mint az elefánt, csak hogy nagyobb és hajlottabb agyarái voltak, azonfelül úgy vélik, hogy ezek az állatok a vízözön előtt, midőn itt az éghajlat melegebb volt, e tartományokat lakta és hogy a vízözön által az iszapba temetettek, vízözön után azonban a lég hidegebb lón, minélfogva ettől az időtől a földbe fagytak ezek az állatok és a fagy őket a rothadástól megóvjá. Legelőször Saritsef adott leírást ily szőröstől-bőröstől felfedezett mammutról, amelyet jég közé fagyva találtak; később Adams természetbúvár, midőn tunguzi halászok újabban egy ily ősvilági épen maradt mammutot fedeztek fel, az állat csontvázát elkészítve felállította, lenyúzottbőrét pedig kitömté és ámbár e feltalált példány húsból úgy a vadállatok, mint a tunguzok kutyái 7 nyáron át, — mely ott három-három hóig tart — táplálkoztak, mindamellett mégis húsanak csak felerésze fogyott el. Bőre, füle és szeme azonban tökéletesen sértetlen állapotban maradt, bőre 10 hüvelyk hosszú ritka szőr által van fedve, mely alatt azonban vöröses színű és meglehetősen finomságú gyapjas szőrme található. Ezt az így kitömtött és felállított állatot 10.000 ezüst rubelért adta el a pétervári muzeumnak, hol ez máig is látható. Ezek az állatok többnyire álló helyzetben találatnak a folyók leomlott partjainak iszapjában, hová besüppedve, ott megfulladva és később jég közé fagyva egész a mai korig épen megmaradtak. E nézet helyességét bizonyítja az a körülmény, hogy a feltalált állatok szájában fenyő- és czédrusgalyak maradványait találják s így, ha messziről sodortattak volna oda, ezek az étel-maradványok rég eltűntek volna.

A mammutnak a mai hideg földvön való nagy számbani előfordulása másból, mint abból, hogy ott valamikor szelidebb éghajlat volt, meg nem magyarázható. Igen valószínű az is, hogy az ősvilági elefánt pusztulását és kivészését épen éghajlatának fokonzintú zordulása okozta.

Bebercsi.

amint vérző hátsó ballábára borogatást rakogtatott a friss hóból.

S miután sebtében elpanaszolta, hogy egy előtte ismeretlen úr — ki ablakot visel a képén — ott a parton csunyán ráijesztett, sőt még a hátsó ballábát is eltörte, gyorsan odább állt.

De most jött a másik veszedelem, az erdő félelmetes öre, ki ott ált előtte jól megabrakolt puskájával! Oh, mi lesz most velem?! Ez meg bizonyára a másik lábamat fogja eltörni! Hol veszek én annyi havat a borogatáshoz? Csak már jönne a minden fájdalomtól megszabadító Mauser s véget vetne e sok hiábavaló lövöldözésnek! — Az erdőör tömérdek póstája, midőn előbb tönkretett egy szépreményű tölgyesemetét, érintetlenül hagyta a verejtékező nyulat, azt gondolva, hogy egy lövésre csak nem lehet fát is, meg nyulat is löni.

Végre egy órai halálfelelem után beteljesedett a szegény töröttlábú kivánsága s a Mauser megszabadította összes fájdalmaitól!

Igy köszöntött be az idei tél az első szűzfehér takaróval!

Mátray Gyula.

Przewalsky-féle élő vadlovak Európában.

Przewalsky orosz utazó az ázsiai pusztákon vadon élő lovakat fedezett föl, melyeket azóta Przewalsky-lovaknak neveznek. Vadlovak hajdan Európának az Alpoktól északra eső számos vidékén éltek még a történelmi időben is, de tüzetes leírás nincs felőlük. A dél-orosz steppékben még a XIX. század közepéig is akadtak vadon élő lovak, melyek egyébiránt valószínűleg csak el voltak vadulva. Termetük alacsony és zömök volt, sörényük lelogott és vagy izabella-színű, vagy szürke példányokban száguldoztak a pusztákon. Akik ezeket meglátták és ismerték, nagyon óvatos és vad állatoknak mondták, melyeket igen bajos volt még csak megközelíteni is. Hátrafelé nem rúgtak, hanem fogaikkal és mellső lábaikkal támadtak és védekeztek.

A 80-as években egy orosz expedíció Ázsiában a Kukunoor (Kék-tó) és a Lopnoor közti területen bukkant vadlovakra, melyek a dél-orosz példányoktól csak barna színükben tértek el. Ezekből az expedíció néhány példányt nagynehezen elejtett. Olyan gyors futók, hogy a kozákok lovai nem bírták utólérni és csak mikor inni mentek (mindig éjjel és igen óvatosan), lehetett rájuk lesből vadászni. Kitömtető bőroket ezekből a vadló-alakokból Szent-Pétervárhoz vittek.

Eddig még élő ilyen vadlovakat nem hoztak Európába. Nemrég a Hagenbeck-féle ismert hamburgi állatkereskedő czég, állítólag 100,000 márkánál többre rúgó költséggel, expedíciót indított Kelet-Ázsiába, melynek az volt a feladata, hogy eleven Przewalsky-lovakat kerítsen és szállítson Hamburgba. Az expedíció csakugyan rábukkant ilyen vad ménesre, még pedig tizenkét napi járásnyira Pekingtől. Amde a megnőtt példányokból semmi módon sem lehetett egyetlenegy sem elfogni. Csak egészen fiatal csikókból kerítették meg 28 darabot, melyek még szoptak és mihelyt fogságba kerültek, azonnal mongol kanczákat adtak nekik nevelő anyáknak.

Így azután sikerült is velük a két világrészen át való rettentően hosszú utat — nem kevesebbet, mint 6000 kilométert — részint gyalog, részint vasúton megtéetni, úgy hogy jó karban érkeztek meg Hamburgba. Egészen alaposan persze majd csak megnőtt alakban lehet őket leírni. Egyelőre meg lehet róluk annyit állapítani, hogy színük szürkésbarna, farkuk bojtos és sörényük kefeszerűleg fölfelé áll. Ez a pár tulajdonság számárra emlékeztet. De míg a középázsiai *kulán*, vagyis a vad szamár, vihogó hangot hallat, mely épen úgy különbözik a szamár ordításától, mint a ló nyerítésétől, addig ezek a fiatal Przewalsky-lovak úgy nyerítenek, mint a lovak, tehát ló és szamár közt mintegy közép-fajt képviselnek és eszerint nem elvadult házi lovak.

Mellesleg megjegyezzük, hogy az ázsiai és dél-orosz elvadult lovak minden időben sok bajt okoztak a lötenyésztő népeknek, mert a házi lovakat nagy számmal csalogatták magukhoz a szabadba és az így elcsábítottakat a tulajdonosok nem igen bírták többé visszaszerezni; mert mihelyt a szabadságot megízlelték, azontúl a vad ménessel együtt száguldoztak ide s tova és az emberek közelükbe már alig juthattak.

A vadon élő lovak és a domesztikáltak közt tehát kereszteszek majdnem állandóan fordultak elő.

Sajó.

Felkérjük hátralékos t. előfizetőinket tartozásuk mielőbbi szíves kiegyenlítésére. Lapunk nem nyereszkes vállalat, miért is kiadása sok költséggel jár, melyei a rendetlenül beérkező előfizetési díjakból alig fedezhetünk, mert vannak oly előfizetőink is, kik 2-3 évt. előfizetéssel is hátralékban vannak. Különösen tehát ezekhez a t. előfizetőinkhez intézzük ez alkalommal kérésünket tartozásuk mielőbbi szíves beküldése végett, ami immár morális szempontból is aktuálisá vált.

Hazafias tisztelettel a

kiadóhivatal.